

Եսայի Հասան Ջալալեան

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱՌՕՏ
ԱՂՈՒԱՆԻՑ
ԵՐԿՐԻ

eMatenadaran.

Հասան Զալալեան Պատմութիւն համառօտ Աղօսանից երկրի

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24431302

Պատմութիւն համառօտ Աղօսանից երկրի:

ISBN 9781772467895

Аннотация

1916-1920-ին հրատարակել է «Իմ հորաքույրը» (1916), «Տոնոն» (1917) սոցիալական վիպակները, «Ողբ անմահության» (1916), «Արեւելք» (1918) պոեմները, «Դոկտոր Բուրբոնյան» (1918) երգիծական վեպը, արձակ բանաստեղծություններ, բանասիրական ու գրականագիտական հոդվածներ, որոնց մեջ արտահայտված է Թորոլենցի մտահոգությունը հայ ժողովրդի ազգային-քաղաքական ճակատագրի նկատմամբ: «Նոր Բյուզանդիոն» դրաման արժանացավ համամիութենական մրցանակի, թարգմանվեց, բեմադրվեց շատ տեղերում, այդ թվում եւ Փարիզում: 1929-1936 թթ. Թորոլենցի ստեղծագործական կյանքի առավել արգասավոր շրջանն է. լույս տեսան «Ամերիկա» (1929) պատմվածաշարը, «Աղավիններ» (1934), «Բաց կապույտ ծաղիկներ» (1935) պատմվածքները եւ շատ այլ գործեր: Անդրկովկասում դարասկզբի հեղափոխական իրադարձություններն են արտացոլված «Բաքու» (1930-1934) եռահատոր վեպում, որին

բնորոշ է ժողովրդի կյանքի լայն ընդգրկումը, նրա պատմության,
կենցաղի ու ազգային նկարագրի ռեալիստական պատկերում:

Содержание

Առաջաբանություն	5
[Ա]	11
[Բ]	16
Конец ознакомительного фрагмента.	18

Եսայի Հասան Չալալեան Պատմութիւն համառօտ Աղօսանից երկրի

Առաջաբանութիւն

Ոմանք յառաջին՝ մանաւանդ թէ յոլովք ի նախկին կորովամիտ իմաստուն եւ քաջ նաեւ ի սուրբ արանց յառաջ բերեալ իւրաքանչիւր դարուց եւ ժամանակաց գեղեալ եղեալ իրաց պատմութիւնս հոգեւորաց եւ մարմնատրաց, շարադրեալ թողին ինքեանց առյապապս եկելոց ի յիշատակ եւ ի զգուշութիւն: Որոց զանուանս նոցին ոմանց արանց լուեալ մեր շարագրեցաք աստ սակս պատճառաց երկուց: Նախ՝ զի դիտաւորութիւն բանիս առ պատմութիւնս ներկայիս է՝ յորում եմքս. որոյ նիւթ բանից եւ շարադրութիւն բառից ի նոցին ուսեալ գոլով գրոց, մի լիցուք ապերախտ նոցին երախտեաց՝ արտաքոյ թողլով զանուանս արանցն երախտաւորաց: Եւ երկրորդ՝ ի նոցանէ թեպէտ ոմանք ի յազգէ Հրէից էին եւ ի հեթանոսաց, եւ ոմանք յայլազգ քրիստոնէից՝ այսինքն Յունաց, Ասորոց եւ Լատինաց, եւ այլք ի մերս Հայոց ազգէ. սակայն բանք եւ վիպասանութիւնք նոցա ոչ՝ է թարց շնորհաց ամենագոր Հոգւոյն սրբոյ Աստուծոյ. որոյ այսօր տօնախմբութիւնս է ի գլուխ յոբելեանի

պենտեկոստէիս: Ընդ որոց եւ եւ յուսամ ընդունել կաթիլ մի յառատ պարգեւաց այնմ պարգեւատուի՝ որ ոչ՝ գշրեայս եւ զհեթանոսս խտրէ եւ ոչ գԵթովպացիս որոշէ եւ ոչ ի դաւանողաց իւրոց արժանաւորաց եւ յանարժանից խորշի, որպէս զի շնորհիւ նորին յաւարտ հասից տկար մտօք սկսելոյ տրակիս:

Արդ՝ որպէս վերագոյնդ խոստացայ զանուանս առաջնոցն, եւ այսոքիկ: Նախ՝ Ափրիկանոս, Յետվ, Հեքեսիպոս, եւ Յովսեպոս հրեայք եւ Նոննոս կրօնաւոր, Եսեքիոս, եւ Չովսիմոս, Փաստոս Բիւզանդ, եւ Չենոր յունաց. Սոկրատ, եւ Թէոդորիտոս, Յովհաննէս՝ Ճեպելոյ, եւ Թէոդորա, Յովհաննէս Ասիացի եւ Կորայ իմաստուն, Յակովբ Ուրհայեցի, Դիոնեսիոս սարկաւագ, եւ Իգնատիոս եպիսկոպոս Անտիոքայ, Սիլիայ երէց, եւ Յովհաննէս ի Քեսնոյ, Դիոնէսիոս Սալիպայ որդի, եւ Միխայել պատրիարք Ասորոց:

Իսկ ի մէնջ եւ յազգէս Հայոց՝ կորովին Ագաթանգեղոս, եւ այրն Աստուծոյ Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ սուրբ վարդապետ, եւ Ղազար Փարպեցի, Թովմա վարդապետ Արծրունի, եւ Շապուհ Բագրատունի, Յովհաննէս կաթողիկոս Հայոց, եւ Մովսէս Աղուանից պատմագիր Կաղանկատուացի, Ուխտանէս եպիսկոպոս Ուրհայոյ, Ստեփաննոս վարդապետ Ասողնիկ, Առիստակէս վարդապետ Լաստիվերոցի, Մատթէոս վանաց երէց Ուռհայոյ, Սամուէլ քահանայ կաթողիկէին Անոյ, Վանական վարդապետ Տաւուշոյ, եւ Կիրակոս վարդապետ

եւ Վարդան նորին աշակերտք: Ապա հուսկ վերջին եւ հուպ ի յետինքս Առաքել վարդապետ Դարիժեցի, որ ունի պատմութիւնս ամաց իբրեւ վաթսուն եւ հնգից, սկսեալ ի ՌԾ թուէն մինչեւ ի ՌՃԺԵ թիւն հասեալ դադարէ: Արդ՝ եթէ գոն այլ ինչ պատմութիւնք ի մէջ մեր եւ կամ այլ ազգաց, թողաք զայն ի գիտունս նոցին եւ զայս միայն յիշեցաք զոր ի գիրս մեր գտաք:

Եւ արդ՝ սոցին աստ յիշեցելոց արանց ոմանք, սկսան որ առաւել հմտագոյնքն էին, ի Ստեղծողէն զարարածս, եւ ի նախկին մարդոյն Ադամայ, եւ ոճով իմն անցանելով ընդ դարս եւ եւ ընդ ժամանակս, եւ աւարտեալ մինչեւ ի յինքեանց իսկ կեանս: Իսկ ոմանք ի նշանաւոր դարուց եւ ի քաջագոր թագաւորաց եւ ի սքանչելի արանց սկիզբն եղեալ են զբանս իւրեանց, եւ այսպէս իրաց ինչ եղելոց մեծամեծաց եւ փոքունց, եւ այլ եւս ի բռնակալաց արանց եւ ի գոռոզաց տիրողաց, եւ ընդ հաւատոյս Քրիստոսի եւ եկեղեցոյ նորին մրցողաց, եւ հերձուածողաց ամբարշտաց, եւ նեղութեանց ժամանակաց: Նաեւ խաղաղարար եւ բարեպաշտ թագաւորաց եւ իշխանաց, աշխարհի շինութեանց եւ եկեղեցոյ բարեկարգութեանց, եւ թշնամեաց յաղթութեանց. եւս շարայարեալ են ընդ պատմութիւնս զանազան եւ հիացուցանօղս արժանիս լսելեաց, եւ հասուցեալ են մինչ առ իւրաքանչիւր ժամանակս՝ առ ի խրատ եւ յօգուտ եւ ի զգաստութիւն յետագայիցս: Որպէս զի բարեաց արանց նախանձաւորքն ընդ բարիսն զովեսցին, եւ չարքն եւ արհամարհեալքն ընդ նախկին չարեացն արհամարհեալք

արտաքսեցին:

Այլ արդ՝ եղբարք իմ սիրեցեալք ի տէր, քանզի նոքա ի ժամանակս տէրութեան քրիստոնէից թագաւորաց եւ իշխանաց բարեպաշտից գոլով, եւ կամ թէ ընդ իշխանութեամբ այլազգեաց բռնաւորաց անկեալ, որք թէպէտ թշնամիք օրինաց են, այլ կամին շինութիւն եւ խաղաղութիւն աշխարհի եւ յոլովութիւն ռամկաց վասն օգտի իւրեանց, այնքան աղէտս եւ կսկիծ եւ տառապանս, եւ աղաղակ, եւ ամբաստանութիւնս տրտնջանօք հանդերձ գրեալ են ի պատմութիւնս իւրեանց, որ եւ քաջայայտ իսկ է ձերում իմաստութեան: Ապա ո՞րչափ եւ քանի՞ցս եւ քանի՞ պատիկ պարտիմք մեք ողբալ եւ հառաչել եւ աւաղել գողորմելի կեանս մեր եւ երկոքումբք ձեռօք հարկանել զգլուխս, եւ վա՛շ կարդալ զկորստեամբք մերովք, որ ոչ միայն ի թագաւորաց մերոց եւ իշխանաց զրկեցաք, այլ եւ յայլազգի գոռոգաց եւ ի բռնակալաց, որ ականայ կամօք հաճեալ եւ հնազանդեալ էաք ընդ տէրութեամբ նոցին (մնալ) բազում ժամանակս: Որք թէպէտ հակառակ էին եկեղեցոյ եւ օրինաց սրբոց, այլ ոչ իսպառ դիմամարտէին: Եւ թէպէտ կեղեքէին, եւ կողոպտէին զկեանս մեր, այլ ապահով եւ խաղաղ եւս պահէին զմեզ յարտաքին եւ յօտար թշնամեաց եւ յաւարչաց: Չնոսին եւս եբարձ տէր Աստուած մեր յերեսաց իւրոց եւ ի մէնջ. եթէ վասն անկշռելի եւ անչափելի եւ անհամար մեղաց մերոց էր որում յաւէտ արժանի ենք՝ զոր կրենքս, եւ եթէ յաղագս չափուց իւրեանց լրմանն՝ որ անցեալ էին քան զչափ բնութեանս մարդկան

եւ օրէնսդրին իւրեանց յափշտակութեամբ, գրկողութեամբ, կաշառառութեամբ, պղծագործութեամբ, եւ ամենայն իրօք չարեօք, թերեւս արժանն տարաւ ի տեղի հատուցման, որ չեղելոց գգործսն քննէ, եւ գշգոյն իբրեւ գգոյ կոչէ. նմա միայնոյ է գիտելի, եւ կարող է հատուցանել զհատուցումն նոցա նոցին:

Այլ դուք ո՛րով եղանակաւ եւ կամիք ընտրեցէք. բաց ի մեզ եհաս եւ կատարեցաւ հրաման Տեառն մերոյ եւ Փրկչին՝ թէ եւ տարադէպ է ինքեան, եթէ՝ «Հարից գիովիւն եւ ցրուեսցի հօտնն: Այսպէս եղեւ եւ մեզ. զի յընտանի հաւատակից հովուաց վաղ ուրեմն էաք գրկեալք, այժմ յօտարահաւատ եւ յայլակրօն տերանց եւս մեկուսացաք. եւ եղաք իբրեւ նաւաբեկ ոք որ ի մէջ կոհակացեալ ալեաց ծովուն տարաբերի ոտիւք եւ ձեռօք, եւ ոչ ուստեքէ լինի փրկութիւն: Քանզի եւ ես այսպէս գիտեմ՝ թէ՛ ի հնումն եւ թէ ի նորումս սուրբ հարքն որքան ողբք եւ սուգ գոր ասացեալ եւ գրեալ են, զայն նախագիտութեամբ վասն այսր ժամանակիս է, եւ վասն մեր՝ եւ ոչ իւրեանց: Վասն որոյ ոչ կարեմ տալ լռութեան. թէպէտ հայիմ եւ չափեմ զկարողութիւն անձին իմոյ, եւ տեսանեմ յոյժ տկար եւ անիմաստ եւ յոռի քան զամենայն մանկունս եւ զպաշտօնեայս եկեղեցոյ, եւ քան զուսումնակիցս իմ եւ ընկերս ըստ ժամանակիս, մանաւանդ թէ մեղօք զառաժեալ եւ թշուառական կենօք զբաղեալս. սակայն հայիմ ի քաջսն եւ ի գիտունսն քան զիս, զի լռեալ յայսմ ամենայնէ անփոյթ առնեն, եւ հարկանելոյ սրտիս ոչ տոկալ այսմ անտանելի աղետիս, այլ յուսացեալ յամենագոր

աշ Տեառն եւ յառատաձիր պարգեւս Հոգւոյն՝ որ խլից լսել տայ, համերց խօսել, եւ արժանատր աղօթիւք Տիրուհոյ Կուսին, եւ Կարապետին սրբոյ, եւ ի լոյս ածողին զմեզ բազմերախտ հօրն մերոյ մեծին Գրիգորի, եւ ամենայն սրբոց եւ եղբարց սրբանուէրից, արկի զանձն իմ ի հոգս գործոյս այսորիկ մտատանջի, վստահացեալ ոչ թէ ի կարողութիւն իմ՝ այլ ի սէր սրբասէր եւ հեզաբարոյ եղբայրութեան ձերոյ: Վասն որոյ հայցեմ եւ ժտեմ խոնարհաբար զհշանել ըստ աշակերտացն Տեառն, մանաւանդ թէ աղօթիւք օգնել, եւ մի՛ քամահելով եւ պոստելով զանց առնել, գոլով եւ ձեր կարեկից եւ բնութենակից մեզ ըստ բնութեան. զի եւ ի գիրս աստուածայինս ի յոլով տեղիս մարդասիրութեամբն իւրով իրք նուաստ առաւել յարգի եւ գովի՝ քան զառաւելն եւ զմեծամեծս: Եւ վասն խորանին վկայութեան սպասու այծեայս եւս նուիրեցին ընծայաբերքն, եւ Տէրն իսկ գովեաց զլումայս այրոյն. եւ գունակ նմին եւ ես աղերսեմ ընդունել զձեզ գտրակս զայս իբրեւ զնոյն. որ իբրեւ ի մէջ զհշերի թանձրամած խաւարեալ վերջացեալ ժամանակիս հազիւ թէ այսքանս ընձեռել կարացաք ապագայից ընթերցասէր եղբարցդ, ի փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ սրբոյ Հոգւոյն, եւ ի յօգուտ լսողացդ:

Ն. Ծ. Աստուծոյ

Կաթողիկոս Աղուանից՝ Տէր Եսայի Հասան Զալալեանց

[Ա]

Ընդ ժամանակս թագաւորութեան ազգին Պարսից՝ որ են կրօնիւք մահմեդականի, յորում տիրէին բռնակալութեամբ սկսեալ ի Կովկասային լեռնէ, եւ ի յեզերաց Կասպիական ծովուն, (որ Երկաթի դուռն կոչի), մինչեւ ի Մագանդարան եւ Աստարապատ. եւ անտի սահմանօքն Յօգպէկու, հատեալ ի Խորասան, եւ ի Ղանտահար բերդ, եւ անտի ձգեալ յեզր ծովուն Հնդկաց ի Բանտար քաղաք եւ այսր ի Շիրագ. եւ միջոցաւ երկրաւ հասեալ մինչեւ ի Բաբելոն (այսինքն՝ Պաղտադ) անդէն եւ այսր հատեալ սահմանօք հասեալ մինչեւ ի Համատան եւ ի ծովն Վանայ. յորմէ եւ սահմանօքն Մարաց հասեալ ի Խոյ եւ ի Սալմաստ. եւ ի Նախշաւանաւ հատեալ ի յԵրասխ գետ, եւ անտի Սահաթի Կադգուանաւ եւ Կողբաւ անցեալ ի գետն Ախուրեան՝ որ կոչի Արփայ-չայի: Եւ անտի անցեալ Ղայդուլի անուամբ նահանգի եւ ի սահմանս Վրաց ի Տփիսիս քաղաք եւ ի Կախէթ՝ իւրովք բոլոր թեմիւք եւ թումանօք: Եւ ապա հատանի ի լեառն Կովկասու, դարձեալ ի նոյն ամուրն Հունարակերտ, (այսինքն՝ Դարբանդ) եւ ի տեղի կայից գլխաւորի լեռնորդացն, գոր Շամխալն անուանեն, եւ անուն տեղոյ նորին Թարխու կոչեցեալ: Արդ՝ ի յայս միջոցի ծոցոյ երկրիս արեւելեայց խառն ընդ հարաւ եւ ընդ հիւսիս կողմանս Եւրոպիոյ՝ տիրեալ էին ազգն Պարսից, որ Ղզըլպաշն կոչիւր, ունելով գաթոռ եւ զգահ արքայութեան

իրեանց զամենահոշակ արքայանիստ մայրաքաղաքն Շօշ, (այսինքն է՝ Ասպահան. եւ անդ կալով թագաւորացն՝ տիրեն եւ իշխեն վիճակեալ իւրոց հնագանդելոց ազգացն ձգեալ յաջ եւ յահեակ գրեւս իշխանութեան իւրեանց:

Այլ արդ՝ աստանօր տարակուսիմք սակս նախնի ցեղապետութեանց՝ թէ յո՛րմէ ազգէ եւ ծննդոց սերեցան սոքա թագաւորագունք, եւ կամ յո՛րմէ հետէ յառաջացեալք եղեն. քանզի սրբազան հայրն մեր Մովսէս քերթողն հաւաստէ մեզ այսպէս, եթէ «Արշակ քաջ պարթեւն վանեալ Մակեդոնացիսն՝ զդայեակորդիսն Աղէքսանդրի, որ ամս վաթսուն եւ կամ աւելի կալեալ ունէին զթագաւորութիւնն Պարսից, որ եւ զեղբայրն իւր Վաղարշակ երկրորդ իւր կարգեալ՝ թագաւոր ի Հայս առաքէ: Եւ այսպէս ի միոյ ցեղէ եղեալք երկուց ազգաց Պարսից եւ Հայոց թագաւորք պարթեւքն՝ մինչեւ ի ժամանակս Սասանականին Արտաշրի սպանանելոյ զԱրտաւան արքայ Արշակունի. եւ ինքն կորցեալ զթագաւորութիւնն Պարսից. եւ ազգաց տիրեաց մինչեւ յերեսումն Մահմետի, որ զկնի երեսուն կամ աւելի եւ պակաս ամի տիրելոյն իւրեանց, սպանին զՅազկերտ արքայ Պարսից, եւ տիրեցին նոցին իշխանութեան. յորմէ տիրապետեալ ոմն Մահմուտ անուն բռնացեալ ի Բահլ, եւ անտի մինչեւ ի Խորասան. եւ ապա փոխանակելով զմիմեանս յառաջացեալ առին զՀռէ: Իսկ որդի Մահմուտին Մասիսուտ անուն ի Հռէոյ Էառ զՆշապուր, զԽազուին, զԱսպահան, եւ զամենայն տունն Արաղու եւ զՔրտաստան. (այս ըստ սրբոյ վարդապետին Վարդանայ): Եւ ապա ասէ

գոնցանէ՝ որդի գհայր փոխանակելով յերկար ժամանակս նստան ի Խազուին, որոց անուանք են այսոքիկ՝ Աբու-Ալի, Տաուր, Ջադրպէկ, Ապու-թալիպ, Տօրիլպէկ, որ գօրացեալ ի Խալիփայէն, եւ առեալ գիրաման եւ անուն սուլդանութեան, ընդարձակեաց զսահմանն իւր սկսեալ ի Խորասանայ՝ եւ զամենայն երկիրն Պարսից:

Զսա փոխանորդէ Արփասլան եղբօրորդի իւր, եւ զկնի նորա Մէլիք շահ կոչեցեալ. եւ ապա Մահմուտ սուլդան, եւ յետ նորա Բաքարուխ. եւ որդի Մահմուտ սուլդանին եհար զԲաքարուխն, եւ ինքն սուլդանացաւ: Եւ զկնի Մահմուտի որդի նորա. եւ Սանճար սուլդան ոմն սպանանէ զնա եւ առնու զիշխանութիւնն. եւ ապա Տաուր որդի նորա. եւ զկնի Տօրիլ. եւ յետ նորա Մախսուտ. եւ ապա միւս Տօրիլ. զկնի որոյ Ալփասլան, որ էառ զԱնի քաղաք մինչեւ ի Վրաց տուն, որ եւ պատուեալ ի Խալիփայէն իւրեանց: Եւ այս Ալփասլան փոխեաց այլվի Տօրիլ. եւ ապա Շահի Արմէն, եւ զկնի Ելտկուզ. զկնի որոյ Փահլաւան եւ Խզիլասլան որդիք սորա՝ որ ի միասին տիրեցին աշխարհաց. եւ այս հասանի մինչեւ ի ՌԻԶ թիւս հայոց: Յայսմ միջոցի ոչ գտաք գորպէսն, բայց սոյն վարդապետ ասէ, թէ ի ՌՀԴ թուին եկն Թաթարն, եւ ի Խորասանու փախոյց գորդիս Խորագմ շահին: Իսկ զալուստ Թաթարին՝ եւ փախուցանել զԶալալատին սուլդանն ի Խորասանայ, եւ յառաջ խաղալն առ մեզ, եւ յաղթելն եւ տիրելն ամենայն երկրի. եւ վիճակելով ելանելն եւ առնուլն զտիրեգերս, եւ պէս պէս չարութիւնք եւ գործք նոցին գոր անցուցին ընդ ամենայն ազգս արեւելից եւ

արեւմտից, հիւսիսոյ եւ հարաւոյ, զայս ամենայն ուսուցանեն մի ըստ միոջէ Վանական, Կիրակոս, եւ սոյն Վարդան վարդապետք եւ պատմագիրք, որք եւ հասուցանեն մինչեւ ի ԶԺԵ թիւս զպատմութիւն բռնակալութեան սոցա. եւ զկնի ոչ գտաք գորքանութիւն ամաց իշխանութեան սոցա. եւ կամ թէ որով եղանակաւ բարձան, եւ ո՛վ ոք էր որ հալածեաց եւ չքացոյց գնոսա յաշխարհէս մերմէ. եւ կամ ո՛յք էին որք տիրեցին եւ բռնակալեցան երկրին Պարսից. մինչեւ ասի ի ՊԼԵ թուին գալն Թամուրլանկին, որ եւ նա գազանաբար եկեր եւ մանրեաց, եւ զմնացորդսն առ ոտն եհար ըստ տեսեանն. եւ զամենայն տիեզերս ի հարկի կացոյց, սկսեալ ի Սմրդանտայ մինչեւ ցՍամարիա եւ ցԵգիպտոս, ժամս ութ եւ տասն մաշելով ի սուր զամենայն հասակ, եւ քայքայելով զեկեղեցիս ուր եհաս գնացք ոտիցն, որոյ զհանգամանս չարագործութեանն պատմէ քեզ Թովմա վարդապետ Արծրունի: Եւ զկնի սորին գալ Ղարայ Յուսուփ չարին ասէ ի ՊԾԵ թուին, եւ կերպակերպ չարիք նորին. զկնի որոյ ի ՊԶ թուին Շահռուխ ոմն կրկնաչարագոյն քան գնա երեւեալ, եւ ապա Զադաթայն: Յետ այսորիկ Զհան շահն ազգաւ թուրք, որ թագաւորակերպ տիրեալ բոլոր երկրին Պարսից ի ՊԶԸ թուին. եւ զսա փոխանորդէ Եադուր փատշահ որդի իւր, ի ԶԼԲ թուին հայոց:

Այս Եադուր թագաւոր որ նստէր Դարեմ Շահաստանի, փեսայացոյց ինքեան ի քոյր իւր զԷլիս Հայտարն, որ էր որդի Շէխսեփուն, որ նստերն յԱրտաւիլ քաղաքի: Այս Էլիս եղելոց սկիզբն եւ ազգն եւ որպիսութիւնն ոչ գտաք ուրեք

թէ ո՛ր, կամ յորմէ ցեղէ յառաջացեալ բնակեցան աստ: Այս շէխ Հայտարին ծնանի որդի մի գոր անուանեն Իսմայէլ, եւ վասն ոչ ունելոյ զաւակ Եադուք թագաւորին, վասն որոյ շէխն եւ կինն իւր խորհեցան հնարիւք իմն սպանանել զԵադուքն, զի ինքանց եւ որդւոյ իրեանց մնասցէ ժառանգ թագաւորութեան. որ եւ արարին իսկ: Քանզի կոչեցին զնա ի պատճառս պատուոյ, եւ պատրաստեցին նմա կերակուր մահարար, եւ ի ճաշակելն նորա՝ իսկոյն զգաց. եւ ապա բռնի հրամայեաց ուտել եւ ինքեանց. եւ այսպէս ի միում ժամու մահացան թագաւորն եւ քոյր իւր եւ շէխն. եւ յաղմկել զօրացն՝ զմանուկն Իսմայէլ փախուցին ի յԱդթամար կղզի. (այս ըստ Առաքել վարդապետի Դարիժեցոյ վիպասանութեան) եւ այսու զկնի զմիմեամբք ելեալ յառաջացան ի գահ իշխանութեան. որ եւ Սնխոր անուն ոմն բռնացաւ եւ տիրեաց, եւ հաստատեաց զաթոռ իւր յԱսպահան ի ԶԽԸ թուին. եւ յետ նորա Ալվանդն սուղ ժամանակաւ. որ եւ տեւեցին մինչեւ ի ԶԾ թիւն հայոց: Արդ որպէս ի գլուխ ճառիս խորշելով խոյս ետու ըստ կարգի եւ ըստ ազգաշարութեան ողջոյն գիտել եւ գրել զկարգ թագաւորութեանն Պարսից, որպէս արդի գհայր փոխանակեալ: Այլ այսքան միայն ի հնագիւր պատմութեանց հաւաքեալ զանուանս երեւելի եւ նշանաւոր արանցն գոռոզաց եւ ամբարշտաց, հասուցաք մինչեւ ցայս վայր՝ ի զքօսանս եղբարց մերոյ սիրելեաց. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:

[Բ]

Արդ՝ որպէս ասացաք զսպանումն Եաղութ թագաւորին եւ շէխ Հայտարին, եւ փախուցանելն զմանուկն Իսմայէլ ի յԱղթամար կղզի, եւ զկնի ամաց ինչ զարգանալոյ տղային՝ աղմուկ շփոթի ոչ սակաւ լինէր տանն Պարսից եւ ապա միաբանեալ զօրագլխաց եւ զօրացն հանեն զԻսմայէլն ի կղզոյն եւ թագաւորեցուցանեն ի յինքեանց վերայ ասելով, թէ սա է Ժառանգ երկուց կողմանցն, այսինքն շէխին եւ գլով քվեր որդի Եաղութ թագաւորին, եւ սմա անկ է թագաւորութիւնն. վասն որոյ հնազանդեցան եւ երկրպագին նմա: Եւ նա ելեալ ի ՋԾ թուին, նախ հալածէ զյառաջ ասացեալ զԱլվանդն, եւ յինքն գրաւէ իշխանութիւնն. եւ ապա պատերազմեալ ընդ յաջ եւ յահեակ թշնամիսն զամս քսան եւ հինգ, ընդարձակէ զսահմանս իւր ըստ կարողութեան. եւ վարեալ զիշխանութիւնն՝ մեռանի ի ՋՀԵ թուին: Զկնի որոյ թագաւորէ որդի նորին շահ Թահմազ ի նոյն ամի,այր քաջ եւ արի: Սա յովով տեղիս արար ընդ իւրով իշխանութեամբ, որպէս զԱտրպատական եւ Վրաց աշխարհն բռնութեամբ հնազանդեցոյց. եւ ի կողմանս Խորասանու նոյնպէս ընդարձակեաց. նա եւ բազում կարգս ուղղեաց իշխանութեան իւրում եւ թեթեւութիւնս հարկաց, որպէս եւ ասեն: Եւ սա վախճանի ի ՌԻԴ թուականին, եւ փոխանակ կացուցանեն զորդին իւր Իսմայէլ անուամբ. որոյ կամեցեալ զբռնագլուխսն եւ զանհնազանդ խորամանկսն ի

գորագլխաց եւ գորաց իւրոց բառնալ յերեսաց. իսկ նոցա
աճապարեալ քան գնա ընդ փոյթ կենագրաւեն՝ որպէս
ասի հնարիւք իմն մահացուցեալ. եւ գկնի սորին բերեն
գեղբայր իւր Խոտապանտայ կոչեցեալ ի Խորասանայ, այր
անարի, պակասեալ եւս ի լուսոյ. եւ սա եւս զամս սակաւս
դաժանութեամբ եւ դառնութեամբ վարեալ զիշխանութիւնն՝
մեռանի. եւ ապա ի ՌԻԹ թուին որդի սորին Ապաս՝
կոչեցեալն Մեծ, շահ նստուցանեն ի Մաշատ. որ եւ ընդ
սակաւ ժամանակս հնազանդեցոյց գշրջակայ թշնամիսն իւր,
եւ ի բոռն Էառ գբոլոր երկիր հայրենի իշխանութեան իւրոյ.
եւ ի Խորասանայ մինչեւ ցԵրասխ գետ եւ ցԲաղդատ՝ բաց
յԱտրպատականէս:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.